

božidar milidragović znoj senke

PARTIJA POKERA, GREŠKA

Nije to ohola Popina Greška
To je pogreška koju N. čini
Mogu da navedem godine i dane
Kad sav talon na stolu njegov je bio
A on ga proćerda nepromišljeno
Pustiv da mu se Dvojica
Od koji jedan beše Smrt pridruže
I danas živ je krčmeći veliki ulog Na
rod sav izelicama ode s Tri Kralja
mrtva u rukavu zemlje

ZNOJ SENKE

Dan na steni
Kad tek noć je prva senka
A prvi hlad strah.
Golotinja, bestidni bol. A žed
krik prostaka. Ni dan s jednim
jedinim skakavcem na dlanu
te spečene usne ne bi umele
da proslave. Samo roptanja kratka
i psovka pogana. Oko sebe da se
upredeš. U nit suvu da se usučeš.
Od krila na nebu imaš senku
poderanu na zemlji.
A s njom se ne leti.

MESTO

Listaka nekoliko tu vene i trune
bez prave grane. Rod im plemenit nije
u tvojim ustima ta duga smrt i uspomena
života lepog jedino dok silan je bio
Reč se ne vraća
da te trone i podrži na skučenom trokutu
gde je beton napregnut kao misao
istrajna a neodrživa
Vlakovi pište — tu je izlaz iz grada
i tvoj sin igra se u kopulanskoj trsci

Ovde će početi gradnja
i večer ne ostavlja ni poslednji trun
sa svoje pruže koja nekoć
ures pesnicima bi

od sveg umiranja
sitan puž velikih vlaga
mrtav
i suva rečna školjka
koju je smrt otvorila

Tek šaka lišća već trula
ko zna odakle bačena u pesak dovezeni
smeće
što anđeo ga stvaranja ostavi tebi
Ni rubac svoj nemaš
gde da prostreš
a nad tim mestom plakao si
čučeći
bez snage svoj plač da objasniš.

ZNOJ SENKE, TMINA

Sad
dok mi očni kapci stiskaju suze
ne puštajući ih da slete
u tamu što je vide oči
i kad su slepe
Sad
dok je nadahnuće ovde
a ne znam šta da učinim
s njim
puštajući ga da ode
preko svih podlosti opšteg lica
tamo gde sve odlazi
tami
u kojoj ni mrtav vid
ne zna da je u mraku
onom što oči vide
sada
sada
bolom zapečene

tom kraju što unapred ga videh
rekao bih nešto
ako bi me čuo neko na drugoj strani
— ako druge strane ima
dok nas život zaslepljuje

ZNOJ SENKE, TMINA, SMRT

Kad umre
najveći pesnik naroda
televizija se ne odriče
ni crtanog filma.
Mrzim te reklame
otvoren put
ostrvo snabdeveno vodom
primitivnu ovcu
s ovnom plemenitim
ukrštenu
separatni mir
i separatni rat
događaje u kulturi
sportski poraz
i nesportsku pobeđu
vremensku prognozu
i sav drugi kanal
pun govana ..

* * *

Imaš trideset devet godina
Tvoja senka je porasla
prevaliv crtu na kojoj Dante
putovanje započe
Zapleten si u mrežu jeftinog zbivanja
koje pravo vreme zagonetno troši
Od tolike gline
što je mladim udovima zamesi
tek ponegde nazreš
fragment od gledj plemenite i skromne
a kritikom koji je čujan samo tebi
i to na jedno uvo
oblik izbeže
S platera što ga duša
nadama premreži
pada ljuska
Uskoro ćeš videti
pravi suton

Između njega i tebe
neće biti reči

BAŠTA

Toj bašti dok kroz ogradu je gledam
živu, radovao bih se iako je tuđa
žedan u zelenilu i suv na plaveti
utolio bih tugu tim kapima vode
što se niz lišće drugih života
sliva iz ruku koje nisu moje
kad bi domaćin znao da sačuva
baštu i vodu i moj život s njima
da zaboravljen kroz ogradu ih gledam...
Ne misli na ono što pokvariće čovek
čuvaj se da ne izrekneš opomenu
a ne znaš je li već prekasno za nju
Isteran odavde, ni uz znoj
drugu zemlju imati nećeš
ništa osim senke nejasne

Život kao da se kreće između ljudi
vladajući njima

NIKI

Pišući pesme
svom papagaju smetam

Kavez,
u kom krešti
svedok strpljenja mog
zureći u mene
kasno iza ponoći,
zaboravih da pokrijem
i pošteđim
pogubnog svetla
koje me podržava

Pesnik
ako ne pomaže
ne sme ni da ometa

fohtova i naša estetika

sveta lukić

Pitanje je da li sam ja ličnost najpogodnija da predstavi rad estetičara kao što je Ivan Foht. Kad se naša današnja estetička situacija, odn. naše razmišljanje o umetnosti, posmatra površno — ili dogmatično (što često izlazi na isto), meni se daje mesto negde na drugom kraju od Fohta. Čak ima strogih duhova koji tvrde da refleksija o umetnosti iz pera takvih »literata«, među kojima se ja svakodnevno krećem, ako je filozofski utemeljena, svakako nije dosledno izvedena i do kraja artikulisana, preterano je uronila u konkretno, istražuje u sferi parcijalnog, teoriju isključivo traži u istoriji i praksi, pa sveukupno više pripada umetničkoj kritici nego filosofiji i nauci o umetnosti. Nasuprot tim katedarskim doktrinarnima, impresionistički doktrinari iznose svoje razloge, ali nas oni takođe razdvajaju — kao da se nalazimo u dve ravni mišljenja.

Međutim, naše međusobne razlike, sve dočeki o plodnom grananju estetičke misli u posleratnoj Jugoslaviji, ne zaklanjaju izvesne temeljne sličnosti. Zajedničko je, ne samo nama dvojici, već celom aktivnijem krugu naših estetičara, pre svega, odbacivanje gnozeološke koncepcije umetnosti, od čije su jedne uprošćene varijante mnogi bili pošli. Foht je sâm, u tom preokretu jugoslovenske estetike oko 1960. godine, odigrao značajnu, verovatno i najznačajniju ulogu.

Zatim je — za razliku od estetičara koji vole čisto logičko slaganje misli i završavaju katalogizacijom termina — Ivan Foht radio na zblizavanju estetike s umetnošću. Od prve knjige, dve umetničke oblasti su mu neprekidno pred očima: književnost i muzika, koje zaista iskazuju sve raspone estetičkih problema. Idući svojim putem, Foht je doprineo izgrađivanju mosta između kritike i filozofske estetike u nas.

Zauzvrat, bez obzira na načelna neslaganja ili praktične orijentacije, svi ga mi — to je dobar ad nominem zalag zajedništva — smatramo najboljim jugoslovenskim estetičarom. Ne znači da je on prvi samo »u našem selu«, već je po opštem ubedenju moderan, samosvojan istraživač umetnosti i mišlilac.

Foht je dosad objavio više knjiga:

Istina i biće umjetnosti, 1959; zatim dve rasprave u jednoj knjizi *Mogućnost, nužnost, slučajnost, stvarnost i Hegelova učenja o odumiranju umjetnosti*, 1961; *Moderna umjetnost kao ontološki problem*, 1963; *Uvod u estetiku*, 1972; najzad, knjigu koja je povod ovim redovima, *Tajna umjetnosti*, 1976.

Takođe je napisao predgovor uz prevod nekih najznačajnijih dela u estetičkoj literaturi našeg doba, kao što su:

Estetika B. Kročea, *Estetika i opća nauka o umjetnosti* M. Desoara, *Teorija duhovnog stvaranja na osnovi marksizma* M. Rafaela, *Prolegomena za marksističku estetiku* D. Lukača, *Filosofija nove muzike* T. Adorna, itd.

* * *

Od prve knjige, *Istina i biće umjetnosti*, u središtu Fohtovog interesovanja stoji pitanje: šta je umetnost? Naglasak je na sa-